

Panium - Tirada Kow iyo Toban Kow iyo Toban

Kow iyo Toban, Kow iyo Toban: Markhaatiga Nebinimada ee Daanyeel iyo Muujintii

Jeff Pippenger
2025-08-09

Waxay igu qaadatay hab dheer inaan gaaro heerkan daraasadda Panium, cinwaanka “Kow iyo Toban, Kow iyo Toban”na waxaa loola jeedaa in lagu adkeeyo in Libaaxa qabiilka Yahuudah uu isku habeeyey kitaabka Daanyeel iyo kitaabka Muujintii labadaba si loo soo bandhigo khadadka gudaha iyo dibadda ee taariikhda shaabadaynta dadka Ilaah ee cutubka kow iyo tobnaad iyo aayadda kow iyo tobnaad. Wax yar ka hor inta aanu xidhmin wakhtiga tijaabadu, amar baa la bixiyey in la furo wax sii sheegidda ku jirta Muujintii oo la shaabadeeyey ilaa wakhtigii ay taariikhaha waxsii sheegidda ee gudaha iyo dibadda ee ay matalayaan labada khad ee kow iyo toban—kow iyo toban, ee laga helo kitaabbada Daanyeel iyo Muujintii, ay noqdeen runta wakhtigan.

Markaasuu igu yidhi, Ha xidhin erayada waxsii sheegidda ee kitaabkan; waayo, wakhtigu waa dhow yahay. Kii aan xaq ahayn, ha sii ahaado mid aan xaq ahayn; kii nijaasta ahuna, ha sii ahaado mid nijaas ah; kii xaq ahuna, ha sii ahaado mid xaq ah; kii quduuska ahuna, ha sii ahaado mid quduus ah. Muujintii 22:10, 11.

“Wakhtigu waa dhow yahay” wax yar ka hor xidhitaanka wakhtiga nimcada, iyo “wakhtigu waa dhow yahay” marka “Muujintii Ciise Masiix” la furfuro.

Muujintii Ciise Masiix, oo Ilaah isaga siiyey, inuu addoommadiisa tuso waxyaalaha ay waajib tahay inay dhowaan dhacaan; oo isna malaa’igtiisii buu ku soo diray oo ugu muujiyey addoonkiisii Yooxanaa; kaas oo ka marag furay ereyga Ilaah, iyo markhaatifurka Ciise Masiix, iyo wax kasta oo uu arkay. Waxaa barakaysan kan akhriya, iyo kuwa maqla erayada wax sii sheegiddan, oo xajiya waxyaalaha ku qoran dhexdeeda; waayo, wakhtigu waa dhow yahay. Muujintii 1:1–3.

Markii Libaaxa qabiilka Yahuudah furo shaabbadda “Muujintii Ciise Masiix,” sida uu sameynayay tan iyo imaatinkii farriintii Qayladii Saqda-dhexe bishii Luulyo ee 2023, furitaankaas shaabbaddu waxa uu ka mid yahay muujinta ah in Isagu yahay “Palmoni,” Tiriyaha Yaabka leh, ama Tiriyaha Siraha. In runtaas la aqbali waayo waa in lagu guuldarraysto habka imtixaanka ee lagu shaabadeeyo boqol iyo afartan iyo afar kun.

Anigu runtii biyo ayaan idinku baabtiisaa tobadkeenid aawadeed; laakiinse kan iga daba imanayaa iga xoog weyn yahay, oo aanan istaahilin inaan kabihiiisa qaado; isagu wuxuu idinku baabtiisi doonaa Ruuxa Quduuska ah iyo dab; haaddiisuna gacantiisay ku jirtaa, oo wuxuu si buuxda u nadiifin doonaa meeshii hadhuudhka lagu tumay, saraydiisana wuxuu ku ururin doonaa bakhaarka; buunsada se wuxuu ku gubi doonaa dab aan la demin karin. Matayos 3:11, 12.

“Si dhab ah uma sheegi karo sida ugu dhakhsaha badan ee hannaankan sifayntu u bilaaban doono, laakiin dib looma dhigi doono muddo dheer. Kan fargeetadiisa wax-kala-haadintu gacantiisa ku jirto ayaa macbudkiisa ka nadiifin doona wasakhdiisa akhlaaqeed. Isagu si buuxda ayuu u daahirin doonaa sagxaddiisa.” Testimonies to Ministers, 372, 373.

Khadadka waxsii sheegidda ee aqoonsanaya wakhtiga shaabadaynta inuu yahay hab imtixaan oo waxsii sheegid ah aad bay uga badan yihiin intii ku filnayd. Way caddahay in habka imtixaanku ku salaysan yahay kartida iyo awoodda ardayga ee ku aaddan ku-dhaqanka habka saxda ah ama khaldan ee lagu barto Erayga nebinnimada ee Ilaah. Runtaasu sidoo kale si aad u badan ayaa loogu muujiyey diiwaanka la waxyooday.

Afartan carruurta ahna, Ilaah wuxuu siiyey aqoon iyo xirfad xagga waxbarasho kasta iyo xigmadba; Daanyeelna wuxuu lahaa garasho ku saabsan riyoooyin iyo waxyiyo oo dhan. Haddaba, markii ay dhammaadeen maalmihii uu boqorku amray in loo keeno isaga hortiisa, madaxii bohommada ayaa keenay Nebukadnesar hortiisa. Boqorkiina wuu la hadlay iyaga; oo dhexdoodii oo dhan lagama helin mid la mid ah Daanyeel, Xanaanyaah, Miishaa’eel, iyo Casaryaa; sidaas daraaddeed waxay hor istaageen boqorka. Oo wax kasta oo xigmad iyo garasho ah oo boqorku iyaga wax ka weyddiyey, wuxuu ka helay iyagoo toban laab ka wanaagsan saaxiriintii iyo falag-yaqaannadii ku jiray boqortooyadiisa oo dhan. Daanyeel 1:17–20.

Qaanuunka ugu sarreeya ee fasiraadda waxsii sheegidda waa in runta lagu xaqiijiyo maragga laba qof, oo kuwa ku guuldaraysta inay ku kalsoonaadaan mabda’aas ay isu diyaarinayaan guuldarro. Mid ka mid ah qodobbada geeddi-socodka imtixaanka inta lagu jiro wakhtiga shaabadaynta, wuxuu ku lug leeyahay aqoonsiga xidhiidhka ka dhexeeya taariikhaha gudaha iyo dibadda ee Daniel iyo Yooxanaa ku meteleen cutubka kow iyo tobnaad iyo aayadda kow iyo tobnaad.

“Muujintii waa kitaab la shaabadeeyey, laakiin sidoo kale waa kitaab la furay. Waxay qortaa dhacdooyin yaab leh oo dhici doona maalmaha ugu dambeeya ee taariikhda dhulkan. Waxbarista kitaabkan ku jirtaa waa caddaan oo qeexan, mana aha mid dahsoon oo aan la garan karin. Gudihii waxaa lagu sii wadaa isla xariiqdii wax sii sheegidda sida ku jirta Daanyeel. Wax sii sheegidyo qaarkood Ilaah wuu soo celiyey, isagoo sidaas ku muujinaya in muhiimad la siiyo ay tahay. Rabbigu ma soo celiyo waxyaalo aan lahayn cawaaqib weyn.” Manuscript Releases, volume 9, 8.

Bugaagta Daanyeel iyo Muujintii waxay metelaan laba markhaati, waxaana boqol iyo afar iyo afartan kun lagu metelayaa laba markhaati Muujintii cutubka kow iyo tobnaad. Aayadda kow iyo tobnaad ee cutubkaas, labada markhaati, oo ay metelayaan Eliiyaah iyo Muuse, waa la soo nooleeyaa, sida ay tusaale ugu yihiin Yooxanaa oo saliid karkaraysa lagu dhex riday iyo Daanyeel oo godka libaaxyada lagu tuuray. Boqol iyo afar iyo afartan kun waxaa lagu metelaa Daanyeel iyo Yooxanaa, iyo weliba Eliiyaah iyo Muuse. Si uu ugu guulaysto habka imtixaanka ee soo saara boqol iyo afar iyo afartan kun, ardaygu waa inuu fahmaa in runta lagu dhiso laba markhaati, iyo in buugaagta Daanyeel iyo Muujintii ay metelaan laba markhaati, iyo in boqol iyo afar iyo afartan kun lagu sii tusaaleeyey Eliiyaah iyo Muuse, iyo sidoo kale Daanyeel iyo Yooxanaa.

Runahanu waa muunad kooban oo keliya oo ka mid ah runooyinka nebiyadeed ee la xiriira taariikhda gudaha iyo tan dibaddaba ee ay “kow iyo toban, kow iyo toban” ku metelaan Daniel iyo Muujintaba labadaba. Sida Palmoni, Masiixu wuxuu hagay iswaafajinta labada tuduc, iyo weliba in kow iyo toban, lagu daray kow iyo toban, ay noqdaan laba iyo labaatan, taas oo iyaduna ah toban-meelood meel ama toban meelood oo ka mid ah laba boqol iyo labaatan, taas oo astaan u ah isu-geynta ilaahnimada iyo aadannimada. Palmoni wuxuu ku adkeeyey wax ka badan laba markhaati in “laba boqol iyo labaatan” ay metesho isu-geynta ilaahnimada iyo aadannimada, taas oo iyaduna ah sharraxaadda jidh-qaadashadii Masiixa markii uu dusha saartay jidh dhacay. Markuu sidaas sameeyey, wuxuu dadka hortooda u dhigay tusaalaha ah in haddii ay diyaar u yihiin inay buuxiyaan shuruudaha injiilka, Masiixu diyaar u yahay inuu ilaahnimadiisa ku daro aadannimadeenna. Sidaas daraaddeed, ilaahnimada iyo aadannimadu waa laba markhaati.

“Muujintii Ciise Masiix” ee la furay wax yar ka hor intaan waqtiga tijaabadu xidhmin waxa ay ka mid tahay in Ciise yahay “Ereyga” Ilaah.

Bilowgii waxaa jiray Ereyga, Ereygu wuxuu la jiray Ilaah, Ereyguna wuxuu ahaa Ilaah. Isagu bilowgii ayuu Ilaah la jiray. Wax walba isaga ayaa lagu sameeyey; oo isaga la'aantiisna lama samayn wax samaysmay oo dhan. Isaga waxaa ku jirtay nolol; noloshuna waxay ahayd iftiinka dadka. Iftiinkuna wuxuu ka ifayaa gudcurka; gudcurkuna ma uu garan. Yooxanaa 1:1–5.

Baybalku waa “Ereyga” Ilaah, kaas oo, sida Masiixu u matalo isu-geynta ilaahnimada iyo dadnimada. Baybalku wuxuu matalaa labada markhaati ee Axdigii Hore iyo Axdiga Cusub, kuwaas oo sidoo kale ah Muuse iyo Eliyaah ee Muujintii cutubka kow iyo tobnaad.

“Marka laga hadlayo labada markhaati, nebigu wuxuu sii caddeeyaa: ‘Kuwanu waa labada geed oo saytuun ah, iyo labada laambadood oo hor taagan Ilaaha dhulka.’ ‘Eraygaagu,’ ayuu yidhi sabuur-yahankii, ‘waa laambad cagahayga u ah, waana iftiin jidkayga u ah.’ Muujintii 11:4; Sabuuradii 119:105. Labada markhaatina waxay matalaan Qorniinka Axdiga Hore iyo Axdiga Cusub.” Dagaalkii Weynaa, 267.

Labada markhaati waa labada geed oo saytuun ah, labada laambadood iyo Axdigii Hore iyo Axdiga Cusub, kuwaas oo cutubkaas loogu matalay “Ereygaaga.” “Muujintii Ciise Masiix” ee uu furfurayo Libaaxa qabiilka Yahuudah wax yar ka hor xidhitaanka wakhtiga tijaabada waa “korodhkii ugu dambeeyey ee aqoonta,” kaas oo tijaabiya kuwa musharraxiinta u ah inay ka mid noqdaan boqol iyo afartan iyo afarta kun. “Korodhka ugu dambeeya ee aqoonta” sidoo kale waa farriinta Qaylada Saqda Dhexe ee masalka tobanka bikradood.

“Markaasaan u jawaabay oo ku idhi isaga, Waa maxay labadan geed oo saytuun ah ee ku yaal dhinaca midig ee laambadda iyo dhinaca bidixdeedaba? Oo haddana waan u jawaabay, oo waxaan ku idhi isaga, Waa maxay labadan laamood oo saytuun ah oo dhex mara labada dhuumood ee dahabka ah, kana soo daadiya saliidda dahabka ah naftooda? Oo isna wuu ii jawaabay oo wuxuu igu yidhi, Miyaadan garanayn waxa ay kuwanu yihiin? Oo anna waxaan idhi, Maya, sayidkaygiyow. Markaasuu yidhi, Kuwanu waa labada la subkay, oo taagan Rabbiga dhulka oo dhan. Sekaryaah 4:11–14. Kuwanu waxay naftooda ku shubaan maddiibadaha dahabka ah, kuwaas oo metelaya qalbiyada farriinwadayaasha nool ee Ilaah,

kuwaas oo erayga Rabbiga ugu sida dadka digniino iyo baryo. Erayga laftiisu waa inuu ahaadaa sida lagu matalay, oo ah saliidda dahabka ah, oo ka soo qubanaysa labada geed oo saytuun ah ee taagan Rabbiga dhulka oo dhan. Tanu waa baabtiiska Ruuxa Quduuska ah iyo dabka. Tanu waxay nafta aan rumaysadka lahayn u furi doontaa qancid. Baahiyaha nafta waxaa dabooli kara oo keliya hawlgalka Ruuxa Quduuska ah ee Ilaah. Aadmigu iskiis waxba kama qaban karo inuu qanciyo hilowga oo uu daboolo hammiga qalbiga.” The Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 4, 1180.

Erayga Ilaah waa labadaba Kitaabka Quduuska ah iyo Masiixa, Kitaabka Quduuska ah iyo Masiixuna waxay matalaan laba markhaati, sida ay sidoo kale u matalaan boqol iyo afar iyo afartan kun. Labada markhaatina iyaguna waxay matalaan isu-geynta ilaahnimada iyo bini’aadannimada. Waxay kaloo matalaan taariikho nebiyadeed oo gudaha ah iyo kuwo dibadda ah. Iyagoo markhaati ah, waxay bixiyeen caddayn ah in ilaahnimada ku midoobtay bini’aadannimada aanay dembaabin. Waxay kaloo matalaan xiriirka ka dhexeeya ilaahnimada iyo bini’aadannimada. Ha ahaato sallaan, marin, dhuumo, malaa’ig, ama mid ka mid ah astaamaha kale ee xidhiidhka isgaarsiineed ee u dhexeeya Ilaah iyo dadka, farriinta loo gudbiyo dadka mar walba waa nolol ama dhimasho.

“Kuwii subkan ee taagan Rabbiga dunida oo dhan agtiisa waxay hayaan maqaamkii mar la siiyey Shaydaanka isagoo ahaa kiiruubkii daboolayay. Iyada oo loo marayo makhluuqaadka quduuska ah ee ku hareeraysan carshigiisa, Rabbigu wuxuu sii hayaa isgaarsiin joogto ah oo uu la leeyahay dadka deggan dhulka. Saliidda dahabiga ahi waxay ka dhigan tahay nimcada uu Ilaah ku sii quudiyo laambadaha rumaystayaasha, si aanay u liicin oo u bakhtiyin. Haddaanay ahaan lahayn in saliiddan quduuska ah samada laga soo shubo iyada oo ku timaadda farriimaha Ruuxa Ilaah, quwadaha sharka ayaa si buuxda ugu talin lahaa dadka.”

“Ilaah waa la yasaa marka aynaan aqbalin farriimaha uu inoosoo diro. Sidaas ayaannu ku diidnaa saliidda dahabka ah ee uu jeclaan lahaa inuu ku shubo nafahayaga si loogu gudbiyo kuwa mugdiga ku jira. Marka dhawaaqu yimaado, ‘Bal eega, aroosgalkii waa imanayaa; u baxa inaad ka hor tagtaan,’ kuwa aan helin saliidda quduuska ah, oo aan qalbiyadooda ku hayn nimcada Masiixa, waxay ogaan doonaan, sida bikradihii nacasyada ahaa, inaanay diyaar u ahayn inay Rabbigood la kulmaan. Iyagu kuma haystaan naftooda awood ay saliidda ku helaan, noloshooduna way burburtaa. Laakiin haddii Ruuxa Quduuska ah ee Ilaah la baryo, haddii aynu ku qayshanno, sidii Muuse yeelay, ‘I tus ammaantaada,’ jacaylka Ilaah ayaa qalbiyadeenna ku qulquli doona. Iyada oo loo marayo dhuumaha dahabka ah, saliidda dahabka ah ayaa nalloo soo gudbin doonaa. ‘Ciidan kuma aha, xoogna kuma aha, laakiinse waa Ruuxayga, ayaa Rabbiga ciidamadu leeyahay.’ Markay carruurta Ilaah helaan fallaadhaha ifaya ee Qorraxda Xaqnimada, waxay u ifayaan sida nalal dunida dhexdeeda.” Review and Herald, July 20, 1897.

Shubanka Ruuxa Quduuska ahi waxay dhacdaa inta lagu jiro taariikho gudaha iyo dibaddaba ah oo lagu calaamadeeyey Daanyeel iyo Muujintii 11:11. Waxa jira “ugu yaraan” afar astaamood oo nebiyadeed oo lagu matalay aayadaha kow iyo tobnaad iyo laba iyo tobnaad ee Daanyeel cutubkiisa kow iyo tobnaad oo u baahan in la garto. Waxa kale oo jira afar u baahan in la garto aayadaha saddex iyo tobnaad ilaa shan iyo tobnaad, iyo afar aayadda lix iyo tobnaad. Haatan waxaynu ku nool nahay taariikhdaas qudheeda, sidaas daraaddeed waxaa nagu waajib ah innaga,

annagoo ah ardayda waxsii sheegidda, in aynu kala caddayno cidda ay yihiin astaamaha calaamadiga ah ee aayadaha kow iyo tobnaad ilaa lix iyo tobnaad, waayo waxay matalaan xarriiq waxsii sheegid ah oo daboolaysa taariikhda qarsoon ee aayadda afartanaad ee isla cutubkaas.

Waxa kaloo u muuqata inay habboon tahay in la aqoonsado shakhsiyadaha lagu matalay taariikhda aayadda afartan, taas oo furnaanteedu socotay tan iyo 1989.

Oo wuxuu yidhi, Tag jidkaaga, Daanyeelow; waayo, erayadan waa la xidhay oo la shaabadeeyey ilaa wakhtiga dhammaadka. Qaar badan baa la daahirin doonaa, oo la caddayn doonaa, oo la tijaabin doonaa; laakiinse kuwa sharka leh shar bay samayn doonaan; oo kuwa sharka leh midkoodna ma fahmi doono; laakiinse kuwa caqliga leh way fahmi doonaan. Daanyeel 12:9, 10.

Aayadda afartanaad waxay ka bilaabmaysaa wakhtiga dhammaadka ee 1798, markaas oo Napoleonkii Faransiisku baadariga maxaabiis ahaan u kaxaystay. Marmarsiinyadii Napoleon waxay ku dhisnayd Heshiiskii Tolentino ee la jebiyey sannadkii 1797. Dagaalkii u dhexeeyey Napoleon iyo baadariga waxaa hore loogu sii tusaaleeyey taariikhda oo dhammaystirtay aayadaha lixaad iyo toddobaad ee Daanyeel cutubka kow iyo tobnaad. Heshiiskii guurka ee la jebiyey iyo jabkii boqorkii woqooyi kaga soo gaadhay boqorkii koonfureed, iyadoo ah dhammaystirka aayadaha lixaad iyo toddobaad, ayaa lagu soo celiyey taariikhda 1798; sidaas yeelkeedna waxay metelaan wax sii sheegidda Erayga Ilaah ee ku qoran aayadaha lixaad iyo toddobaad, iyo dhammaystirka aayadahaas bilowgii colaadda u dhexaysay Bitoomalay Filadelfos, oo ahaa boqorkii labaad iyo boqorkii Masar, iyo Antiokhus Theos, oo ahaa boqorkii saddexaad ee Suuriya. Bitoomalay wuxuu matalayey boqorkii koonfureed, Antiokhusna wuxuu matalayey boqorkii woqooyi.

Saadaasha aayadaha, marka la isu geeyo rumowgii saadaashaas ee ku dhacay taariikhda Ptolemy iyo Antiochus—taas oo iyaduna astaysay taariikhda Napoleon iyo baadariga sannadkii 1798—waxay bixisaa saddex xariiq oo astaynaya taariikhda Putin iyo Zelenskyy ee aayadaha kow iyo toban iyo laba iyo toban. Sidaas darteed, fahamka in wakhtiga dhammaadka ee 1798 uu matalayo taariikhda Napoleon iyo baadariga waa mid aan dhammaystirnayn haddii halkaas lagu joojiyo. Waa in aynu fahamnaa waxa aayadaha lixaad iyo toddobaad ay ka sii sheegeen Napoleon iyo baadariga, iyo weliba waxa taariikhda Ptolemy iyo Antiochus ay ka barayso isla muddadaas. Marka aynu fahanno xariiqyadaas runta ah, markaas ayaynu garan karnaa in rumowgaasyo taariikheed oo hore ay tilmaamayaan taariikhda bilowga ee aayadda afartan, isla markaasna, iyadoo sidaas samaynaya, ay sidoo kale tilmaamayaan dhammaadka aayadda afartan marka Putin, kaas oo hore loogu astaysay Napoleon iyo Ptolemy—Putin kaas oo hore loogu sii sheegay aayadaha lixaad iyo toddobaad—uu rumaynayo aayadaha kow iyo toban iyo laba iyo toban.

Indha-indhayn muhiim ah oo ku saabsan xidhiidhka nebiyadeed ee u dhexeeya bahalka weyn iyo bahalka, sida Yooxanaa u aqoonsan lahaa, ama sida Daanyeel ugu matali lahaa “qurbaan joogto ah iyo karaahiyada baabba’da,” ayaa ah in ay nebiyad ahaan aad isugu egyihiin. Yooxanaa sidan buu u yidhi.

Oo waxay caabudeen masduulaagii awoodda siiyey bahalka; oo waxay caabudeen bahalkii, iyadoo leh, Yaa la mid ah bahalka? Yaa kara inuu la diriro isaga? Muujintii 13:4.

In masduulaagii waa in bahalka la caabudo, waayo labaduba waxay metelaan diinta heesannimada. Sida Yooxanaa oo kale, Daanyeel wuxuu adeegsadaa “geeska yar” ee Daanyeel cutubka siddeedaad aayadaha sagaal ilaa laba iyo tobnaad si uu u matalo Roomaankii heesannimada iyo Roomaankii baabanimadaba, in kastoo uu si cad u kala saaro labadooda isagoo geeska yar ee Roomaankii heesannimada ku tilmaamaya macne labnimo, geeska yar ee Roomaankii baabanimadana ku tilmaamaya macne dheddignimo. Cutubka toddobaad Daanyeel wuxuu ku tilmaamaa Roomaankii heesannimada inuu “ka duwan yahay” boqortooyooyinkii ka horreeyey, Daanyeelna wuxuu sii muujinayaa in Roomaankii baabanimaduna uu isaguna “ka duwanaa.” Rooma, ha ahaato heesannimo ama baabannimo, way ka duwan tahay. Astaanta lab ee Rooma oo metelaya Roomaankii heesannimada waxaa taageera Axaab iyo Herodos. Labaduba waxay qabeen haween calaamado u ahaa baabannimada. Naagtu waa talinta kaniisadda, ninkuna waa talinta dawladda; sidaas darteed, heerka waxsii sheegidda marka Erayga Ilaah ka hadlo nin iyo naag inay noqdaan mid, wuxuu xaqiijinayaa xaqiiqada ah in Roomaankii heesannimada iyo Roomaankii baabanimadu ay aad isugu egyihiin marka loo eego macnaha waxsii sheegidda, waayo iyagu waa isku jidh.

Xidhiidhkii Faransiiska iyo baabanimada sannadkii 1798 wuxuu tusaale u yahay xidhiidhka Maraykanka iyo baabanimada marka tobanka boqor ay Rooma dab ku gubaan oo ay hilibkeeda cunaan.

Oo geesihii tobanka ahaa ee aad ku aragtay bahalka dushooda, kuwaasu waxay necbaan doonaan naagta dhillada ah, oo waxay ka dhigi doonaan cidlo iyo qaawan, oo waxay cuni doonaan hilibkeeda, oo dab bay ku gubi doonaan. Muujintii 17:16.

Xidhiidhkii Faransiiska la lahaa baabtinimada markii uu baabtinimada awoodda saaray sannadkii 538, wuxuu tusaale u yahay hawsha Maraykanku ka qaban doono bogsiiinta nabarkii dhimashada lahaa ee baabtinimada wakhtiga dhow ee sharciga Axadda iman doona.

Oo haddana waxaan arkay bahal kale oo dhulka ka soo baxaya; wuxuuna lahaa laba geesood oo u eg wan, wuuna u hadlay sidii masduulaagii. Oo wuxuu hortiisa ku adeegsadaa xoogga bahalkii kowaad oo dhan, wuxuuna ka dhigaa dhulka iyo kuwa degganba inay caabudaan bahalkii kowaad, kii nabarkiisii dhimashada lahaa bogsaday. Oo wuxuu sameeyaa calaamooyin waaweyn, si uu xataa dab uga soo dejiyo samada ilaa dhulka iyadoo dadku arkayaan, Oo wuxuu khiyaaneeyaa kuwa dhulka deggan isagoo adeegsanaya mucjisooyinkaas uu awoodda u lahaa inuu ku sameeyo bahalka hortiisa; isagoo ku leh kuwa dhulka deggan inay sameeyaan sanam u eg bahalka, kaas oo seef lagu dhaawacay, haddana noolaa. Muujintii 13:11–14.

“Wakhtiga dhammaadka” ee 1798, sida lagu dhammaystiray aayadda afartan, wuxuu tilmaamayaa in boqorkii ruuxiga ahaa ee woqooyi laga qaaday boqorkii ruuxiga ahaa ee koonfur. Taariikhdaas nebiyadeed waa taariikhda dhammaadka ee kun laba boqol iyo lixdanka sannadood ee xukunkii baabanimada, sidaas darteedna astaamaha nebiyadeed ee bilowga taariikhdaas nebiyadeed ayaa

lagu metelaa dhammaadka. Sannadkii 538 boqortooyadii afraad ee waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah waxay u banneysay boqortooyadii shanaad ee waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, sannadkii 1798-na boqortooyadii shanaad ee waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah waxay u banneysay boqortooyadii lixaad ee waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah.

538 sidoo kale waa calaamad-dhexe oo ka tirsan habaarka “toddobada wakhti” ee Laawiyiintii labaan iyo lix lagu soo rogay boqortooyadii woqooyi ee Israa’iil, kaas oo bilaabmay 723 BC, markii Ashuur ay Efrayim maxaabiis ahaan u kaxaysatay. Sidaa darteed 1798 ma laha oo keliya sifooyinka nebiyadeed ee 538, laakiin sidoo kale kuwa 723 BC. Sannadkii 723 BC tobanka qabiil ee Israa’iil waxaa afgembinaysay Ashuur, oo kun laba boqol iyo lixdan sannadood dabadeed, 538, Roomaankii jaahiliga ahaa waxaa afgembinaysay Roomaanka baadariga, kaas oo isna markiisa Faransiisku afgembiyey 1798 dhammaadka “toddobada wakhti.”

Sannadkii 1798 Faransiiska, oo ah boqorkii koonfureed, ayaa baabasiintii carshiga ka dejiyey. Sannadkii 538 Faransiiska, oo ah astaanta ugu horraysa ee burburkii Roomaankii jaahiliga ahaa u kala jabayo toban boqortooyo, ayaa baabasiintii carshiga saaray. Marka sharciga Axadda la soo rogo, Maraykanku wuxuu ku celiyaa doorkii Faransiiska ee 538, oo marka tobanka boqor ay baabasiintii dab ku gubaan oo hilibkeedana cunaan, Maraykanku wuxuu ku celiyaa doorkii Faransiiska ee 1798.

Xukunkii “toddobada goor” ee lagu riday boqortooyooyinkii waqooyi iyo koonfureed ee Israa’iil waxaa fuliyey boqortooyooyin ka soo baxay waqooyi.

Reer binu Israa’iil waa ido kala firidhsan; libaaxyadu way eryadeen; marka hore boqorkii Ashuur ayaa cunay; ugu dambayntiina Nebukhadreesar oo ah boqorkii Baabuloon ayaa lafihiisii jebiyey. Yeremyaah 50:17.

Ashuur waxay ka soo baxday woqooyiga oo qabsatay tobanka qabiil sannadkii 723 BC, Baabuloonna waxay Yahuudah maxbuus ahaan u kaxaysatay sannadkii 677 BC. In kastoo Israa’iil ay ahayd boqortooyadii woqooyi marka loo eego Yahuudah, haddana labada boqortooyo waxaa qabsaday cadaawayaal ka yimid woqooyi, sidaas darteedna Israa’iil iyo Yahuudah labaduba waxay noqdeen boqortooyooyin koonfureed marka loo eego cadowgii u kaxeeyey maxaabiisnimo. 723 BC waxa uu ka dhigan yahay boqorka woqooyi oo qabsanaya boqortooyo koonfureed oo tobani ah. 538 waxa uu metelaa kala-guur ka imanaya jaahilnimada una gudbaya baabbinimada papal-ka, sidoo kalena waxa uu ka dhigan yahay boqortooyo woqooyi oo qabsanaysa boqortooyo tobani ah. 1798 waxa uu ka dhigan yahay boqor woqooyi ah oo laga adkaaday boqor koonfureed oo metelaya boqortooyo tobani ah.

Saacaddaas qudheeda waxaa dhacay dhulgariir weyn, oo toban meelood meel magaalada ka mid ah ayaa dhacday, dhulgariirka dhexdiisana waxaa lagu laayay toddoba kun oo nin; kuwii hadhayna way cabsadeen, oo ammaan bay siiyeen Ilaaha samada. Muujintii 11:13.

Xilliga kala-guurka ee la xidhiidha 538, markii Rooma ay ka beddelantay jaahilnimo una beddelantay baabannimo, sidoo kale waa isbeddelka ku jira Daanyeel cutubka siddeedaad ee ka yimaadda lab una gudba dheddig, taas oo astaan ahaan ka dhigan ka guuridda farsamada

dawladnimo una gudbidda farsamada kaniisadnimo. Waxsii sheegidda “todoba jeer” waxay xambaarsan tahay saxeexa “runta,” waayo xarafka kowaad (723 BC) wuxuu tusaale u yahay xarafka laba iyo labaatanaad oo ah kan ugu dambeeya ee alifbeetada Cibraaniga (1798), halka xarafka saddex iyo tobnaad oo ah kan dhexe uu matalo fallaagowga (538). Daanyeel wuxuu caddeynayaa in “xadgudubka” lagu astaysay weedha “xadgudubka baabba’a” uu ahaa isku darka kaniisadda iyo dawladda, iyadoo kaniisaddu ay gacanta ku haysay xidhiidhkaas. “Xadgudubkaas” wuxuu matalaa 538, kaas oo ah kan dhexe, isla markaana si sarbeeb ah u ah xarafka saddex iyo tobnaad ee saddexda calaamadood ee waaweyn ee muddada toddobada jeer ee ka dhanka ah tobanka qabiil ee woqooyi ee Israa’iil.

Sannadkii 1798, “wakhtiga dhammaadka” sida lagu sheegay aayadda afartanaad ee cutubka kow iyo tobnaad ee Daanyeel, Faransiiskii aan Ilaah rumaysnayn, oo ahaa boqorkii koonfureed, wuxuu dhaawicii dilaaga ahaa gaadhsiiyey baabasiimada, oo ahayd boqorkii woqooyi. Sannadkii 1989 baabasiimadu way ka aargoosatay boqorkii koonfureed ee aan Ilaah rumaysnayn, kaas oo markaas noqday Midowgii Soofiyeet. Aargoosigaas waxaa ku jiray isbahaysi qarsoodi ah oo u dhexeeyey Maraykanka iyo Vatican-ka. Xaaqiddii Midowgii Soofiyeet sannadkii 1989 waxay soo afjaraysaa farriinta nebiyadeed ee qoran ee aayadda afartanaad, aayadda ku xigtana, oo ah aayadda afartan iyo kow, waxay ka dhigan tahay sharciga Axadda ee Maraykanka. Sidaas darteed, laga bilaabo burburkii Midowgii Soofiyeet ee 1989 ilaa sharciga Axadda ee ku jira aayadda xigta, waxaynu ku noolayn taariikhda qarsoon ee aayadda afartanaad.

Aayadda afartanaad waxay ku bilaabataa aqoonsiga boqor koonfureed iyo boqor woqooyi sannadkii 1798, dabadeedna sannadkii 1989 waxaa sidoo kale lagu arkaa boqor koonfureed iyo boqor woqooyi, iyo weliba quwad saddexaad oo ay matalaan gaadhifardoodyada, maraakiibta, iyo fardooleydu.

Oo wakhtiga ugu dambaysta boqorka koonfureed ayaa isaga ku soo riixi doona; boqorka waqooyiguna wuxuu ugu iman doonaa sida dabayl cirwareen ah, isagoo wata gaadhifardoodyo, iyo fardooley, iyo maraakiib badan; wuxuuna geli doonaa dalalka, wuuna ku fatahi doonaa oo ka gudbi doonaa. Daanyeel 11:40.

“Waqtiga dhammaadka” ee 1798, jeneraal dhab ah oo ka tirsanaa Napoleon ayaa galay Vatican-ka, oo si dhab ah ayuu baadarigii u qabtay kuna xabbisay. Sannadkii 1989 waxaa dhacay aargudashadii 1798. Waxaa jiray isbeddello nebiyadeed oo ka dhacay taariikhda u dhexeysa 1798 iyo 1989, kuwaas oo muhiim ah in la xuso. Faransiiskii cawaanka ahaa, oo ahaa boqorkii koonfureed ee xilligii 1798, wuxuu ahaa boqorkii koonfureed ee ugu horreeyey ee ruuxi ah, Ruushka Putin-na waxaa loo qaddaray inuu noqdo kii ugu dambeeyey. Faransiiska waxaa lagu aqoonsadaa Muujintii kow iyo tobnaad, taas oo Sister White si toos ah ugu aqoonsato Faransiis cawaan ah. Mid ka mid ah labada calaamadood ee Faransiiska lagu garto cutubka kow iyo tobnaad waa Masar, taas oo Sister White ku aqoonsato astaan cawaannimo. Cutubkaas bahalkii ka soo baxay yaamayska hoose wuxuu ahaa cawaannimo soo gashay taariikhda muddadaas.

Ateyadu wuxuu taariikhda soo galay isagoo ka bilaabmay Faransiiska xilligii 1798, oo marka la gaadho 1989 boqorkii ruuxiga ahaa ee ateyada wuxuu noqday Midowgii Soofiyeeti. Xaaqiddii

laga xaaqay Midowgii Soofiyeeti sannadkii 1989, taas oo ahayd dhammaystirka isbahaysi qarsoon oo u dhexeeyey Pope John Paul II iyo Ronald Reagan, waxaa hore loogu sii tusaaleeyey aayadda tobnaad ee Daniel cutubka kow iyo tobnaad, waxaana markhaati labaad oo aayadda tobnaad ah laga helayaa qaybta Ishacyaah ee ku saabsan labada habaar ee laba kun iyo shan boqol iyo labaatan sannadood ee ka dhan ahaa boqortooyooyinkii woqooyi iyo koonfur ee Israa'iil, sida lagu soo bandhigay cutubyada toddobaad ilaa kow iyo tobnaad.

Sidaas darteed 1989 waxay noqotaa barta tixraaca ee lagu furdaaminayo halxidhaaleyaasha nebiyadeed ee maalmaha ugu dambeeya. Waxay ahayd markaas in aayadda afartan la furay. Hadda waxaa la garan karaa in aayadda afartan ay ka bilaabato 1798 oo ay ku dhammaato sharciga Axadda ee aayadda afartan iyo kow.

Marka sharciga Axadda la dejiyo, Maraykanku wuxuu u hadli doonaa sida masduulaagii, wuxuuna xukunkiisa ku soo afjari doonaa isagoo ah boqortooyada lixaad ee waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah. Wuxuu bilaabay wakhtigiisii uu talinayay sannadkii 1798, markii boqortooyadii shanaad ay heshay nabar dhimasho leh. Sannadkii 1798 Maraykanku wuxuu meel mariyey Xeerarka Shisheeyaha iyo Khiyaanada, sidaas darteedna wuxuu astaan uga dhigay dhammaadka boqortooyada lixaad isla bilowgeedii. Sidaa awgeed aayadda afartankaad waa taariikhda Maraykanka isagoo ah boqortooyada lixaad ee waxsii sheegidda Kitaabka Quduuska ah.

1798 waa xarafka ugu horreeya ee alifbeetada Cibraaniga, sharciga Axadduna waa xarafka labaatan iyo labaad oo ah kan ugu dambeeya ee alifbeetada Cibraaniga, 1989-na waa calaamadda jidka ee dhexda taalla oo metesha caasinnimada lagu astaanqeexay tirada saddex iyo toban iyo xarafka saddex iyo tobnaad ee alifbeetada Cibraaniga. 1989 waxay meteshaa caasinnimada isbahaysigii qarsoodiga ahaa ee Reagan la yeeshay ka geesta Masiixa ee waxsii-sheegidda Kitaabka Quduuska ah. 1989 waxay soo bandhigaysaa kii ugu horreeyey siddeedda madaxweyne ee ugu dambeeya kuwaas oo xukuma muddada ay sii kordhayso caasinnimada ka dhanka ah Dastuurka. 1989 waxay ka bilowday Hab-raac tijaabo ah dhexdiisa dadka Adventist-ka ee Maalinta Toddobaad oo loogu talagalay in uu soo saaro laba dabaqadood oo caabudayaal ah. Kuwa aaminka ah waa kuwa yar; kuwa aan aaminka ahayni waa kuwa badan. 1989 waxay meteshaa calaamadda jidka ee dhexe ee aayadda afartanaad, waxayna meteshaa caasinnimada lagu astaanqeexay xarafka saddex iyo tobnaad. Aayadda afartanaad waxay xambaarsan tahay saxiixa “runta.”

Aayadda afartanka waxay leedahay boqorrada woqooyi iyo koonfur oo taariikhda ku kala duwan dhammaadka aayadda. Waxay kaloo leedahay Maraykanka, kaas oo sida Yooxanaa sheegay uu yahay nebiga beenta ah ee la shaqeeya masduulaagga iyo bahalka si uu dunida ugu hoggaamiyo Armageddoon. Boqorka koonfureed ee aayadda afartanka ku jira waa masduulaagga; boqorka woqooyiguna waa bahalka; gaadhifarasyada, maraakiibta iyo fardooleydu waa nebiga beenta ah. Dhammaystirka aayadda afartanka ee sannadkii 1989 wuxuu noqdaa sifo nebiyadeed oo muhiim ah oo lagu fahmo aayadaha kow iyo tobnaad ilaa shan iyo tobnaad. Haddii aydnaan ku saxnayn 1989, si macquul ah sax ugama ahaan kartaan taariikhda aynu maanta ku jirno.

Laga soo bilaabo 1989 ilaa sharciga Axadda, saddex dagaal oo wakiilnimo ah oo u adeegaya baadarinimada ayaa lagu matalay aayadaha toban ilaa shan iyo toban. Aayadahan waa in loo

tixgeliyaa inay yihiin hal taariikh oo isdaba joog ah, waayo isla “Antiochus Magnus” ayaa laga helayaa saddexdaas dagaal ee lagu matalay dhammaystirka taariikheed ee aayadaha toban ilaa shan iyo toban.

Saddexda dagaal dhammaantood waa hal xariiq oo nebiyadeed, waayo Antiochus Magnus wuxuu ku jiray mid kasta oo ka mid ah saddexdaas dagaal. Aayadda tobnaad, iyo Ishacyaah 8:8, waxay bixiyaan laba markhaati oo ku saabsan rumoobidda aayadda afartanaad sannadkii 1989. Aayadda afartanaad waa barta tixraaca ee aayadda tobnaad iyo Ishacyaah 8:8. “Gaadhifardoodka, maraakiibta iyo fardooleyduba” waxay u taagan yihiin labada gees ee bahalka dhulka ee ku xusan cutubka saddex iyo tobnaad ee Muujintii. Ugu dambaynta, marka Maraykanku “u hadlo sida masduulaagii,” labada gees mar dambe ma aha Jamhuuriyadnimo iyo Protestantnimo. Wakhtigaas kuwa loogu yeedho Protestants-ku waxay la midoobi doonaan Kaatooligga, Jamhuuriyadda Dastuuriga ahna waxaa loo beddeli doonaa kelitalisnimo. Muddadaas labada gees ee bahalka dhulku waxay ahaan doonaan xoog dhaqaale iyo awood ciidan. Cutubka saddex iyo tobnaad ee Muujintii, Maraykanku wuxuu dunida ku khasbaa inay aqbasho calaamadda bahalka si wax loo iibsado loona iibiyo, iyo weliba iyadoo lagu hanjabayo dhimasho. Labadaas gees waa “maraakiibta” Daanyeel oo metelaya awood dhaqaale, iyo “fardooleydiisa iyo gaadhifardoodkiisa” oo metelaya xoog ciidan.

1989 wuxuu caddaynayaa in marka la dabaqayo rumoobiddii taariikhiga ahayd ee dagaalladii Raphia iyo Panium ee aayadaha kow iyo tobnaad ilaa shan iyo tobnaad, ay tahay in la adeegsado isla habraacii nebiyadeed ee loo isticmaalay in lagu fahmo 1989 iyo burburkii Midowgii Soofiyeeti, waayo Antiochus Magnus ayaa saddexdaas dagaal oo dhan lagu metelay aayadaha tobnaad ilaa shan iyo tobnaad. Antiochus wuxuu matalaa awoodda gaadhifarasyada, maraakiibta, iyo fardooleyda, taas oo 1989 ahayd Ronald Reagan, kii ugu horreeyey siddeed madaxweyne, kuwaas oo kii ugu dambeeyey uu sidoo kale ahaa kii lixaad, oo imminkana yahay kii siddeedaad ee ka mid ah toddobadii.

Sida uu Ishacyaah 23 sheegay, xoogga baadariga, (dhillada sinada la gasha boqorrada dhulka) wuxuu qarsoomi lahaa intii lagu jiray xukunka Maraykanka sida boqortooyadii lixaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah. Sannadkii 1989, Maraykanka, oo lagu matalay Antiochus Magnus, wuxuu ahaa awooddii wakiilka u ahayd baadariga ee dagaalkiisii ka dhanka ahaa bahalkii cawaanimada oo ku dhuftay dhaawac dilaa ah sannadkii 1798.

Saddexda dagaal ee aayadaha toban ilaa shan iyo toban waxay matalaan dagaal u dhexeeya boqorka woqooyi, kaas oo, isagoo ah dhillada qarsoon ee Turos, adeegsada quwado wakiillo ah inta ay u sii socdaan soo-celinta awooddeeda iyo jabinta boqorka cawaanimada—boqorka koonfureed. Oofinnadii taariikhiga ahaa ee saddexda dagaal ee aayadaha toban ilaa shan iyo toban waxay na baraan in dagaalladii koowaad iyo kii ugu dambeeyey Antiochus Magnus guulaystay, hase yeeshee dagaalkii dhexe wuu ku guuldarraystay. Astaamaha nebiyadeed ee sannadihii 1989 ee Ronald Reagan oo lala socdo Baadarigii Yooxanaa Bawlos II iyo burburkii Midowgii Soofiyeeti waxay yeelan doonaan u-dhigme ku jira kii ugu dambeeyey ee saddexda dagaal, waayo aayadahani waa waxa la furfuro wax yar ka hor intaan tijaabadu xidhmin. Sida aayadda afartan loo furfuray 1798 dabadeedna mar kale 1989, aayaddaasi waxaa la furfuray dhammaadka, iyadoo ka

bilaabmaysa Luulyo 2023.

Muujintii Ciise Masiix waxaa la furayaa wax yar ka hor intaan wakhtiga nimcadu xidhmin, waxaana ku jira runta ugu sarraysa ee ah in Ciise yahay kii ugu horreeyey iyo kii ugu dambeeyey, sidaas darteedna uu had iyo jeer dhammaadka ku muujiyo bilowga. Wakhtiga nimcadu wuxuu ugu xidhmayaa Adventism-ka sharciga Axadda, wax yar ka hor xidhitaanka wakhtiga nimcadana Muujintii Ciise Masiix waa la furaa. Farriinta ku dhammaanaysa albaabka xiran ee sharciga Axadda waa farriintii Qayladii Habeenbadhka, taas oo horseeday albaabkii xidhnaa ee Oktoobar 22, 1844 taariikhda Millerite-ka. Furitaankii 1798 ee bilowga aayadda afartanaad, kaas oo sidoo kale ah bilowga Maraykanka sida boqortooyadii lixaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, wuxuu astaan u ahaa furitaankii 1989 ee bartamaha aayadda afartanaad iyo bilowgii dhammaadka tartiib-tartiibka ah ee Maraykanka. Furitaankii 1798 ee astaan ahaan u metelay 1989 wuxuu ka dhigan yahay laba markhaati oo u taagan furitaanka farriinta Qayladii Habeenbadhka ee 2023. Xariiqda, oo leh saddexdeeda calaamadood ee 1798, 1989, iyo 2023, waxay tilmaamaysaa hawsha gudaha ah ee daahirinta toban bikradood iyo xariiqda dibadda ee boqortooyada lixaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah.

Dagaalkii lagu sheegay aayadda kow iyo tobnaad, oo rumoobay Dagaalkii Raphia markii Antiochus laga adkaaday Ptolemy, wuxuu ka dhigan yahay jab ku dhacay awoodda wakiilka baadariga, taas oo dagaalkan hadda socda ay tahay Naasiyiinta Ukraine oo isbahaysi la ah quruumaha reer Galbeedka Yurub ee caalamiyeysan ee ka kooban Midowga Yurub (EU) iyo NATO, isla markaana si buuxda ula jaanqaadaya caalamiyiinta siyaasadeed iyo dhaqaale ee Qaramada Midoobay. Haddii Antiochus Magnus joogay saddexdaas dagaalba oo uu matalayo awoodda wakiilka baadariga ee ka soo horjeedda boqorka koonfureed, sidee bay markaas u noqon kartaa Maraykanka sannadkii 1989, dabadeedna Yukrayniyiinta sida uu u astaysan yahay Dagaalkii Raphia, ka dibna haddana Maraykanka mar kale Dagaalkii Panium? Aayadda tobnaad ayaa fure u ah aayadaha kow iyo tobnaad ilaa shan iyo tobnaad, waayo rumoobitaankeedii 1989 wuxuu bixiyaa sawir muujinaya sifooyinka nebiyadeed ee dagaalkii ugu horreeyey ee saddexda dagaal ee wakiillada ah. Waa maxay caddaynta nebiyadeed ee lagu aqoonsanayo Antiochus inuu yahay awoodda wakiilka baadariga, iyada oo aan Maraykanka lagu dabaqin mid kasta oo ka mid ah saddexdaas dagaal?

Taariikhda dagaalka Yukrayn, oo lagu sii tusmaystay dagaalkii Raphia, Maraykanku waxa uu Naasiyiinta Yukrayn u adeegsaday awooddiisa wakiilka ah isla taariikhda gudaheeda ay ku samaynayaan sanamkii baabbanimada, taas oo ah awoodda had iyo goor oo keliya u adeegsata awoodo wakiillo ah inay ku fuliso hawlaheeda wasakhda ah.

Si looga jawaabo su'aasha ku saabsan quwadaha wakiillada ah ee ku xusan aayadaha tobnaad ilaa shan iyo tobnaad, waxa loo baahan yahay daraasad nebiyadeed oo ku saabsan sifooyinka Antiyokhus sida astaan ahaan. Dagaalladii Diadochi waxay ahaayeen taxane khilaafaadyo ah oo dhacay 323–281 BC, kana dhex qarxay Diadochi-da (eray Giriig ah oo macnihiisu yahay “kuwa beddelay” ama “kuwa xigay”), kuwaas oo ahaa jeneraalladii iyo kuwii beddelay Iskandarka Weyn, kuwaas oo u dagaallamay xukunka boqortooyadiisii ballaarnayd dhimashadiisii ka dib sannadkii 323 BC. Antiyokhus kii ugu horreeyey wuxuu ahaa Antiyokhus I Soter, wiilkii Seleucus I Nicator,

oo ahaa mid ka mid ah Diadochi-dii Iskandarka (kuwa beddelay), kaas oo aasaasay Boqortooyada Seleucid.

Magaca Antiochus waxaa loo fahmi karaa inuu yahay midka u taagan booska qof kale si uu u taageero. Antiochus waa astaan u ah Rooma, Roomaanka baadariga ahna waa kan ka geesta Masiixa, kaas oo leh astaan la mid ah tan Antiochus. Antiochus, sida magac ahaan, wuxuu matalayey wiilka aasaasaha Boqortooyadii Seleucid, oo macnahaas Antiochus wuxuu istaagay booskii aabbihiis, wuxuu u taagnaa sidii wakiilkiisa. Sister White waxay labadaba Shayddaan iyo baadariga ku aqoonsataa inay yihiin kan ka geesta Masiixa, waxayna sheegtaa in baadarigu yahay wakiilka Shayddaanka ee dhulka. Wuxuu noqday magac boqortooyo oo caan ka dhex muuqda Boqortooyadii Seleucid, qayb ahaan sababo la xiriira xidhiidhkiisa Antiochus I Soter iyo magaalada Antiyokh, oo loogu magac daray ama aabbaha Seleucus I ama wiilkiisa. Baadarigu waa wakiilka Shayddaanka, oo astaan ahaan magaca Antiochus wuxuu matalaa wakiil u taagan aabbihiis, aasaasihii boqortooyada woqooyi oo caasimaddeeda dhigay Baabuloon.

Ka dib dhimashadii Alexander the Great sannadkii 323 BC, boqortooyadiisii waxay u kala jabtay Diadochi (kuwii isaga ka dambeeyey). Qaybsigii Baabuloon ee (323 BC), Seleucus waxaa markii hore loo magacaabay taliyaha fardoolayda Companion-ka (xil ciidan oo sharaf weyn leh) isagoo hoos jooga Perdicas, oo ahaa maamulihii ku-meelgaarka ahaa ee boqortooyadii Alexander. Markii la gaadhay 321 BC, Seleucus waxaa loo magacaabay satrap (guddoomiye) Baabulooniya intii lagu jiray Qaybsigii Triparadisus, ka dib dhimashadii Perdicas iyo wadaxaajoodyo dheeraad ah oo dhex maray Diadochi. Sannadkii 316 BC, Antigonus I Monophthalmus, oo isaguna ahaa Diadoch kale, ayaa ku qasbay Seleucus inuu ka cararo Baabuloon sababo la xidhiidha awoodda sii kordhaysay ee Antigonus. Seleucus wuxuu magan galay Ptolemy I Soter ee Masar. Sannadkii 312 BC, Seleucus wuxuu dib ugu soo noqday Baabuloon isagoo wata ciidan yar oo uu siiyey Ptolemy. Wuxuu jebiyey ciidamadii Antigonus, wuxuuna dib ula wareegay Baabuloon, taas oo calaamad u noqotay aasaaska saldhigga awooddiisa. Dhacdadan waxaa inta badan loo tixgeliyaa aasaaskii Boqortooyada Seleucid, iyadoo 312 BC loo qaato bilowga Xilligii Seleucid ee tirinta taariikhiga ah.

Magaca Seleucus wuxuu ka soo jeedaa Giriigga, wuxuuna ka yimid xididka selas (σέλας), oo macnihiisu yahay “iftiin,” “dhalaal,” ama “olol.” Magacu wuxuu tilmaamayaa iftiin ama ifayaalnimo, taas oo ku habboon shakhsiyad caan ah sida Seleucus I Nicator, aasaasihii Boqortooyada Seleucid, kaas oo astaan u ah aabbihiis ahaa kii iftiinka sida ku xambaaray samada.

“Si loo helo faa’iidooyin iyo maamuusyo duniyawi ah, kiniisadda waxaa loo horseeday inay raadiso raallinimada iyo taageerada raggaa waaweyn ee dunida; oo sidaas ayay, markii ay Masiixa diidday, loogu kiciyey inay daacadnimo u hoos geeyso wakiilka Shayddaanka—hoggaamiyaha kiniisadda Rooma.” *The Great Controversy*, 50.

Antiochus Magnus wuxuu metelaa wakiilka awoodda baabaska, sida uu baabaskuna u metelo wakiilka Shayddaanka. Astaanta Antiochus waxay oggolaanaysaa wakiillo awood oo kala duwan, sida ay u jireen baabaso badan. Reagan wuxuu ahaa wakiilkii 1989, Ukraine-na waxay noqotay wakiilka Maraykanka sannadkii 2014, Trump-na waa wakiilka Dagaalkii Panium. Reagan wuxuu

ahaa kii ugu horreeyey, Trump waa kii ugu dambeeya, Zelenskyy-na waa kacdoonka dhexda ku jira.